

Statsrådet Palmes
anförande 1 maj 1968
i Stockholm och Sund-
byberg

Den svenska neutralitetspolitiken bestämmer vi själva.

Dess innebörd är alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig. Därför ansluter vi oss inte till militära allianser, fogar inte in oss i något stormaktsblock. Därför måste vi genom fasthet och konsekvens skapa förtroende för vår förmåga att hålla fast vid den valda handlingslinjen, förtroende för vår vilja att inte falla undan för påtryckningar från främmande makt.

Neutralitetspolitiken innebär ingen strävan till isolering. Våra möjligheter att påverka utvecklingen i världen är små. Men det minskar inte den lilla nationens förpliktelse att verka för fred och försoning mellan folken, för ~~demokrati~~ demokrati och social rättvisa.

Neutralitetspolitiken ^{domer} driver oss icke till tystnad. Tystnaden kan vara oförrättens bundsförvant. Tystnaden kan upplevas som reaktionens stöd. Vi måste ha rätt att även ut mot världen hävda idéerna om människors frihet och gemenskap, om solidaritet och rättfärdighet. Våra motståndare till höger skall veta: Försök inte att med neutraliteten som täckmantel lägga munkavle på svenska arbetarrörelse.

Ni kommer aldrig att lyckas.

För ett år sedan grep juntorna makten i Grekland. Fängelserna fylldes på *Yaros* och på *Leros*. De demokratiska institutionerna krossades. Det fria ordet förbjöds. Gripande vittnesbörd *man oss* oss om människors plågor under förtrycket, men också om människors okuvliga längtan efter frihet.

Den åldrige Georg Papandreou yttrade i sin maning till världen från husarresten: "Vi begär inte inblandning i våra inre angelägenheter. Vi begär solidaritet och stöd." Och han tillade att om det militära och ekonomiska stöd som Grekland nu som *7* ~~Natoland~~ erhåller upphörde, skulle juntan troligen omedelbart falla.

En ung grekisk poet skrev nyligen att Grekland "irrar som en *vålnad* i världens städer och bultar på *era* ~~alla~~ dörrar. Öppna."

På alltför många håll möts Grekland av stängda *f* dörrar.

Skall vi då svara att neutraliteten förbjuder oss att ge uttryck för en åsikt därför att denna någonstans kan uppfattas illa? Skall vi då säga att neutraliteten förhindrar oss att i konkret handling ge uttryck för

vår solidaritet med grekisk demokrati?

Eller skall vi öppna våra dörrar och med glädje förklara: Vi hälsar Andreas Papandreou välkommen i vårt land. Han representerar de krafter som i Grekland vill återupprätta respekten för människors värde och värdighet.

Vi hälsa ⁿ/Melina Mercouri till vår första maj. Hon företräder den okuvliga viljan till frihet och rättvisa som vi lärt oss beundra hos det grekiska folket.

Vi hälsar grekerna i Sverige välkomna i våra led. Med en längtar vi till den dag då juntorna tillhör historien och vi åter kan se med stolthet ~~xxx~~ mot ett fritt och demokratiskt Grekland.

Vi ser gemensamt fram mot den dag av seger då det grekiska folket åter vunnit rätten att styra sig själva.

Svensk neutralitetspolitik bestämmer vi själva.

X XX

Bomber faller inte längre över Hanois förstäder. Mardrömmen om en ständigt fortgående upptrappning av kriget har för ögonblicket skingrats. En hel värld hoppas att nu vägen skall öppnas till fred för detta pinade folk.

Den svenska regeringen har tagit ställning för fred i Vietnam och nationellt oberoende åt Vietnams folk. Vi har riktat kritik mot USA:s krig i Vietnam. Vi har varit en del i en mäktig internationell rörelse som protesterat mot kriget. Vår insats, om än liten, har i varje fall förstärkt den protesten - och inte försvagat den.

Samtidigt har under Torsten Nilssons ledning ett intensivt arbete utträttats för att öppna vägen till förhandling för att få slut på kriget. Därom är ännu för tidigt att orda. En sak bara: när regeringen sommaren 1965 tog upp kritiken mot Vietnamkriget ropade de borgerliga i högan sky att nu var chansen till medling definitivt försuttet. Exakt vid den tidpunkten togs de första kontakterna. De borgerliga levde ~~ikvällen~~ i illusionen att förmedling förutsatte ett nära nog oförbehållsamt stöd för den amerikanska ståndpunkten.

Vietnamfrågan utlöste en inrikespolitisk strid. De borgerliga sökte göra gällande att kritiken av Vietnamkriget skulle undergräva neutraliteten.

Att för en insats
för freden

lystes

en insats för freden

De ~~borgerliga~~ har visserligen inte förmenat oss rätten att rikta kritik, förutsatt att den är s.k. balanserad. Men det främsta felet med USA:s krig enligt denna borgerliga uppfattning tycks vara att man inte vinner ~~det~~ ^{kriget}. För oss framstår det som ett orättfärdigt krig, där vi inte accepterar vare sig den verklighetsuppfattning eller de värderingar som är dess motivering. Kännemärket på en borgerligt balanserad kritik tycks vidare vara att den bör höras så lite som möjligt, helst vara nära nog ljudlös, att den omges med så många reservationer att den mister varje innebörd och den garanterat inte påverkar ^{na} ~~någon~~ som helst *affär*.

När så kritiken hördes, utbröt en hysteri inom borgerligheten som kunde betecknas som sagolik om den inte vore så beklämmande.

Att högerns ledare Holmberg kräver att jag skall avgå är inte märkvärdigt. Det är hans yrke. Men när han kräver att jag skall avgå därför att en ambassadör rest hem, då framstår han som ~~en~~ ^{ett} alltför villigt, tjänstvilligt offer för en inbillad påtryckning från främmande makt. Nu är min avgång inte lika aktuell säger Holmberg, ty ambassadören har kommit tillbaka. Sannerligen är detta en logikens triumf över vettet. Låt oss bygga en vaktkur åt Holmberg ute på Arlanda. Där kan han sitta ^{och} räkna in ambassadörer ~~hit~~ och ~~dit~~, och räkna ut vad han skall tycka. Men låt oss se till i höstens val att Holmberg inte får något ansvar

*och se ambassadören
komma ut gå,*

för den svenska utrikespolitiken. Det är heller inte märkvärdigt att hr Wedén inte delar mina åsikter. Det är ^{helt} ~~enbart~~ ~~inte~~ naturligt - för en högerman. Men när samme Wedén hävdar att en kritik av USA-kriget i Vietnam skulle kunna leda till att USA utlämnar Sverige till Sovjetunionen och när folkpartiets största morgontidning söker påskina att ett engagemang för Vietnams fattiga ^{länder} skulle leda till att vårt folkstyre censureras från Moskva, då är det ett beklämmande vittnesbörd ~~om att Atlant-~~ ^{världen om en} ~~oceanens~~ ^{land på insidan om} ~~neutralitetspolitikens värde~~ ^{land} ~~för~~ ^{land} ~~sig~~ ^{land} ~~och~~ ^{land} ~~att~~ ^{land} ~~Atlant-~~ ^{land} ~~paktens ränder tydligen aldrig går ur.~~ Hr Wedén sökte i utrikesdebatten - samma dag som en finsk ^{gär gällande} regering bildades - (att den finska regeringens medlemmar måste godkännas i Moskva) Detta skulle bli vårt framtida öde. Låt oss bjuda hr Wedén på en studieresa till Finland. Där kan han studera en fri demokrati i arbete. Där kan han passa på att be om ursäkt för sina förlöpningar. Men låt oss se till i höstens val att hr Wedén inte får forma den svenska utrikespolitiken.

Enighet om neutralitetspolitiken har naturligtvis ett stort värde. Men ~~den~~ ^{den} ~~får~~ ^{får} ~~inte~~ ^{inte} tänjas så långt att även dess motståndare kan rymmas under dess samlingstecken. Det kan bli ödesdigert i en kritisk situation. Och vi ~~kan~~ ^{kan} heller aldrig komma ifrån att idéer och värderingar måste sätta sin prägel på uppfattningen även i utrikespolitiska frågor.

Kriget i Vietnam har engagerat opinionen världen över. Det sker av medkänsla med Vietnams plågade folk,

9 Ottoril partiet
när den blev röd
då för en.

9 [Länningen hade
Sagens syfte
när det samman
vår.]

9 Vi ha många
gärna skiljt det
neutralitetspolitiken

red

av solidaritet med dess krav på nationell frihet och social rättvisa. Men djupet och vidden i engagemanget ~~säger~~ ^{röjer} en insikt om att i Vietnams byar och djungler speglas vår framtid, våra möjligheter att finna en handlingslinje som bär mot fred och rättvisa, vår chans att överleva. Allt fler inser att det börjar bli "sent på jorden". Ty det jäser i världens ghetton.

Martin Luther King ville skapa jämlikhet för de färgade. Han ville förändra samhället så att de färgade fick ~~del~~ del av den mänskliga värdighet som ett modernt samhälle med sina väldiga resurser kan ge om det är förnuftigt organiserat. Stokely Carmichael sa' ~~xxx~~ om Martin Luther King: "Här är en människa, som är förtvivlat nödvändig i det här landet. Det är en människa som är fylld av kärlek. Det är en människa som är fylld av barmhärtighet. Det är en människa fylld av medlidande." Men Martin Luther King är död. Föga har vi anledning att mästra de negerledare som nu talar med bitterhetens och förtvivlans röst. De kommer att begära rättvisa.

De färgade i Amerikas negerghetton är ändå inte så många. Några miljoner. Men de märks. Ty de lever inom synhåll ~~och skotthåll~~ från de välbärgade. Och de upplever dagligen den känsla av förnedring som kontrasten och klassmotsättningar^{na}/inger.

Men i världen lever 3 miljarder människor. De flesta av dem är mycket fattigare än Amerikas färgade. De flesta av dem svälter. Och de blir fler och fler. Om trettio år - och det är en ~~net~~ kort tidrymd- är det dubbelt så många. Många menar i förtvivlan att vi redan förlorat kampen om att ge dessa ytterligare miljarder mat, arbete, hälsa, människovärde. De flesta av jordens människor lever idag på landsbygden. Men ~~jag~~ ju närmare vi kommer den hungerkatastrof som vetenskapsmännen talar om desto större blir stadsbefolkningen. 1 miljard ~~är~~ nu 3-4 miljarder om några årtionden. De flesta av de fattiga kommer att bo i städer. De flesta av dem som bor i städerna kommer att vara fattiga. Samtidigt ~~sk~~ talar man om den globala staden, om ett världssamhälle ~~med~~ av stadsbefolkning där kommunikationerna mellan världsstäderna har byggts ut och där televisionen via satelliter förmedlar ständigt nya synintryck. Den globala staden, det blir i så fall några välmående, välplanerade stadsdelar i Europa och USA, ~~en~~ en stor världsslum, ett ~~jätt~~ jättelikt ghetto i Asien, Afrika och Latinamerika. Ett ghetto av lerhyddor och skjul där några miljarder fattiga lever, där barn föds, växer upp, får intryck och formas till människor. Det kommer inte att drömmas några vackra drömmar i den miljön.

Människorna i världsslummen kommer att begära rättvisa. Bönderna i Asien, jordproletärerna i Latin-

amerika, de förtryckta i Södra Afrika kommer att kräva befrielse från sina förtryckare och utsugare. Che Guevara är död, Sydvästafrikas ledare är fängslade eller i landsflykt. Men kravet på förändring lever kvar. Den sociala rättvisans röst kan inte tystas.

De rika ~~har~~ ^{skall} vara ~~med~~ ^{med} ~~från~~ ^{från} ~~ansvar~~ ^{ansvar} ~~för~~ ^{för} ~~det~~ ^{det}.

Man hänvisar till stormaktsbalansen som kräver försiktighet och diplomati. Men de fattiga och färgade känner inget behov av att med sitt elände värna de rikas stormaktsbalans.

Man talar om en internationell sammansvärjning som hotar demokratiska värden. Men de som begär sin jord upplever inte sina krav som ett led i en internationell sammansvärjning.

Man varnar för extremism. Men jordens fördömda anser inte att det är extremism att begära skolor för barnen, jord att bruka, arbete att leva av.

Man vädjar till saktmodet hos dem som lever i en misär som ej går att beskriva. Man manar till saktmodet ~~för~~ - på förtvivlans brant.

Stundom bryter fattigdomen ut i öppen revolt. Strax talar de konservativa om att fattiga måste få lära sig att våld inte lönar sig. Nästan alltid är det dom som alls intet har som skall vara moderata och besinna sig

Kanske - om de ännu ett tag tålmodigt bär sina bördor - skall de en gång få ett mått av förbättring. Om jämlikhet talar ej många.

Men bakom förmaningarna skönjer man oro och fruktan.

De besuttna uppfattar kravet på social revolution som ett hot. Därför försvarar de sig - om möjligt med hjälp av västerns vapen.

De rika länderna bävar inför tanken på våldsamheten i den sociala urladdning som en dag kan komma.

Och i de egna länderna finns klassklyftorna kvar, lever ännu fattigdomens och otrygghetens gissel. Och lätt sprider sig känslan av fruktan till dem som har det sämst. De som har bara litet att förlora känner fruktan för dem som är ännu fattigare.

Så uppstår den heliga allians mellan konservativa och fattiga som så ofta blir grogrund för rasistiska sättningar och fascism. Vi känner igen den från rasfanatikerna i Amerikas sydstater som just söker stöd från de fattiga vita. I England fick en reaktionär högerman stöd för sin grumliga rasism hos människor som känner fruktan för jobbet. I Tyskland vann häromdagen nynazisterna i en stor framgång - i arbetslöshetens och den ekonomiska nödens spår.

De säger: "Inkludera inte oss - det är för de fattiga vita som det är mest fördelaktigt. Så blir detta en utmaning för parlamentarismen och utvecklingen i formen."

här
nödens spår.

Så binds de rika länderna av oförmågan att lösa sina egna problem. Det är inte lätt att begära solidaritet och öppenhet över gränserna av människor som förmenas

solidaritet i sin egen vardag.

Så här skriver Sven Lindqvist: "Vorster, Ian Smith, Wallace och Goldwater bidar sin tid. De känner igen en ouvertyrd när den spelas upp. De är inga nattfåglar från ett dunkelt förflutet som har förvisat sig ut i ^{vår} ~~sin~~ tids dagsljus. Det är vi som inte märkt hur det börjat skymma omkring oss."

Men det finns människor som räds en fascismens och reaktionens skymning, som vill göra motstånd och är beredda att ta ett aktivt ansvar. De har förstått och allt fler förstår att när Vietnams folk kräver social rättvisa är det inte något ideologiskt kors-tåg som utgått från Peking och som västern måste stoppa med vapenmakt för att bl.a. vi i Sverige skall få utvecklas "^{empiriskt} ~~energiskt~~ och experimenterande", som Wedén uttryckt det. De förstår och allt fler förstår att om demokrati förbinds med ett obönhörligt motstånd med de fattiga folkens krav ^{på} för nationell frihet och social frigörelse, då är dess dagar lika obönhörligen räknade. De har förstått och allt fler förstår att världen behöver jämlikhet och solidaritet mellan människorna.

Detta är en ideologisk skiljelinje, som skapar slitningar, leder till protester. Överallt i världen går ungdomen till angrepp mot samhällen med orimliga klassklyftor, eller med en auktoritativ ^{är skänk} ~~byråkrati~~, eller med en hänsynslös kommerisalism. Man pro-

9 i slutet
en sidan
passivitet inför

testerar mot demokratiska institutioner inte därför
att de är demokratiska utan därför att de ~~inte för-~~^P
~~mår lösa~~ vår tids avgörande sociala problem om
kapprustningen, miljöförstörelsen, världssvälten.

Vi ~~ix~~ kan ta avstånd från protestens former. Men
dess innehåll är ~~viktigt~~^{riktigt} mot vår tids stora ~~man~~^{kris}.
Aldrig mer kan vi i egenrättfärdighet eller i själv-
godhet skjuta problemen ifrån oss.

Icke heller vi ~~x~~ kan underlåta att ta ställning.

Vårt ansikte ut mot världen skall präglas av den
solidaritet med de fattiga och förtryckta som var driv-
kraften när arbetarrörelsen en gång byggdes upp i det
gamla fattig-Sverige och som varit vägledande i vår
strävan att omdana det svenska samhället på jämlik-
hetens och rättfärdighetens grund. Lika litet som vi
vill låta borgerliga värderingar prägla vårt eget
samhällsbygge, lika litet vill vi låta en inskränkt
konservatism utgöra vårt ansikte mot världen.

Må de borgerliga söka skrämja och hota, må de med
örat till ~~makten~~ lyssna framför främmande ambassa-
der, må de söka ~~lyssna~~ en räddhågans munkavle.

Den svenska neutralitetspolitiken bestämmer vi själva.